СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LI. Ч. 251. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 28-го грудня 1943. No. 251. Jersey City, N. J., Tuesday, December 28, 1943. VOL. LI.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. 4-0807 — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

УРЯД ГОТОВИЙ ПЕРЕБРАТИ ЗАЛІЗНИЦІ ПЕРЕД ВИБУХОМ СТРАЙКУ

ВАШИНҐТОН. — Зогляду, що три братетва залізничників відмовилися від дальшого посередництва президента Рузвелта для наладнання платні, а братство машиністів та пічкурів навіть вислало до своїх членів інструкції, як поводитися в часі страйку, уряд порobив усі підготування перебрати залізниці під свій заряд цілу добу скорше, заки страйк мав би розпочатися. Президент поручив ґенеральному прокураторові Френсисови Бидлеви виготовити відповідні правничі документи для перебрання операцій. Неоперативні залізничі службовці обстоюють теж свої домагання, а тому, що нема кому їх сповнити, вони готові зо свого боку до страйку. Страйк заповіджений на 6. годину вранці в четвер 30. грудня, отже уряд готовий перебрати оперування залізниць в середу.

РУЗВЕЛТ ВЗИВАЄ СТАЛЕВИХ РОБІТНИКІВ ДО МИРУ.

ГАЙД ПАРК (Ню Йорк). — Не зважаючи на свої святочні вакації, президент Рузвелт вислав із своєї приватної резиденції телеграму до Злучених Сталевих Робітників Америки із зазивом, щоб вони продовжували без перерви продукцію сталі та сталевих виробів доти, доки їхні домагання у справі підвишки плат не буде перевірене. Досі стрималося від роботи 100,000 робітників по сталівнях, а загалом має вийти на страйк 350,000 робітників. Урядовці тепер схильні навіть взяти під розвагу наладнання плат вспять, щоб якось довести до порозуміння між наємцями й господарями.

ПРОДУКЦІЯ ЗБРОЇ ДЛЯ ОФЕНЗИВИ.

ВАШИНҐТОН. — Воєнний департамент признає, що продукція зброї для оборонних цілей вже викінчена, а тепер мусить іти продукція зброї для офензиви. До цієї зброї належать літаки, кораблі, тяжка машинерія, троки великих розмірів, тощо. Ця продукція звязана з плянованою інвазією Европи та з плянами офензиви на Пацифіку.

ВІДГОМІН СВЯТОЧНОЇ ПРОМОВИ ПРЕЗИДЕНТА.

НЮ ЙОРК. — Пресові бюра дістали відомости з різних сторін про прихильне приняття святочної промови президента Рузвелта, виголошеної по радіо в пятницю 24. грудня із свого дому в Гайд Парку. Головно коментують прихильно відвертість, з якою президент вийшов у справі конечности жертв при нових воєнних плянах. Президент теж впевнив населення Америки про перемогу над державами Осі та про тривалий мир після війни.

91,000 СМЕРТЕЛЬНИХ ВИПАДКІВ В РОЦІ.

НЮ ЙОРК. — Статистичні дати, призбирані Метрополітен Лайф Іншуренс Компанією виказують, що кількість смертельних випадків в минаючому 1943. році буде менша ніж в 1942. Загальне число цьогорічних смертельних випадків досягнуло цифри 91,000, отже на 2,000 менше, ніж попереднього року. Дехто мав причину побоюватися зросту випадків тому, що заведено притемнене світло по вулицях міст та дорогах, крім того велика кількість робітників їздить до праці у воєнних фабриках. Одначе звертають увагу, що зменшення числа нещасливих випадків треба завдячувати цій обставині, що вицофано з руху десятки тисяч автомобілів. Від авт було 40,000 нещосливих випадків в роції 1941, а в 1943. їх було лише 23,000, отже на 17,000 менше.

ПРИГОТОВЛЯЮТЬ ЗАНЯТТЯ ДЛЯ 30 МІЛІОНІВ ПІСЛЯ ВІЙНИ.

ШІКАҐО. — Коли мунісипали, стейти й федеральні аґенції підготовлять проекти прилюдних робіт в належний спосіб, тоді легко буде перейти з воєнного стану до мирного при повороті вояків домів та звільненню робітників з воєнних фабрик. Проєкти прилюдних робіт дадуть заняття 30 міліоном робітників, щоб доповнити плянування приватних підприємств. Такий погляд принято в шікаґовськім Сіті Клобі у часі дискусії над повоєнними можливостями в американських містах. Плян, як мають управи міст приготовитися до повоєнних часів, був під дбайливим підготуванням у Сіті Клобі упродовж пяти місяців. Одначе директори клобу виразно піднесли це, що головна кількість занять має таки прийти від приватних підприємств.

БЛИМП ВІДКРИВ РОЗБИТКІВ НА МОРЮ.

ВАШИНҐТОН. — Бальон, що його клясифікують при маринарці як блимп, відкрив з повітря 18 розбитків з корабля Либертад при побережжу Норт Кароляйни. Либертад вплив з острова Куба і по дорозі наступила експльозія з невідомих причин. Досі незнана доля 25 членів залоги. Розбитки, що їх уратовано після відкриття з блимпа, були понад 30 годин на воді.

Волес про скору перемогу над німцями

ВАШИНҐТОН. — Віцепрезидент Генрі А. Волес заповів, що Німеччина буде мусіти піддатися в кілька місяців після цього, як Аліянти виконають наїзд на европейську сушу із Заходу. „Раз Німеччина буде усунена з дороги, прийде черга на скору перемогу над Японією" — додав Во... — На підставі неурядових вістей інвазія Европи малаб прийти в квітню або травню, отже здача Німеччини, за пророцтвом Волеса, прийде на пізне літо в 1944 р. Віцепрезидент Волес висловив свій погляд на інвазію у промові по радіо ніби в дискусії з Ернестом К. Линдлеем. Про ґіґантичні післявоєнні довги сказав Волес, що вони не є загрозою добробуту держ... ...зволі заняття для людей. Коли все населення буде працювати, тоді держава буде мати річного приходу 130 біліонів долярів. Волес висловив теж надію, що в будучому 1944 році люди принесуть жертву для прилюдного добра тим, що будуть довше працювати. А про тривалий мир запевнив Волес слухачів таким орґументом: З огляду на небувалий розвиток деструктивних машин, можливе хіба цілковите знищення людства або тривалий мир. Третього виходу нема.

ПОБІР ДАЄ МЕНШЕ ВОЯКІВ НІЖ ЇХ ВІДПРАВЛЯЮТЬ НА ФРОНТ

ВАШИНҐТОН. — Воєнний департамент виявив, що більше американських вояків тепер іде на воєнні фронти в позаамериканські краї, ніж досягає число свіжо побраних до служби. У комунікаті сказано теж, що рік 1944. принесе більші вимоги для воєнних фронтів, ніж були колинебудь. А щодо року 1945., то це залежатиме від осягів в році 1944. У своїй святочній промові президент Рузвелт виявив, що на фронтах находиться тепер 3,800,000 американського война, а в липню 1944. р. буде його вже там 5,000,000.

НЕБЕЗПЕКА СТРАЙКІВ ПРИЙШЛА З НЕДОСТАЧІ ПОЛІТИКИ НА ПОЛІ ПРАЦІ

ВАШИНҐТОН. — Про те, що положення на полі праці є небезпечне, нема двох думок в урядових колах. Водночас кожен признає, що до такого стану мусіло дійти внаслідок недостачі одної політики в цій справі. Так, напр. залізничі службовці доводять, що їхні зажалення були різно вирішувані різними урядовцями. Головне непорозуміння походить з цього, що президента вважають за приятеля робочого народу, а з тим іде надія, що він усі спори вирішить у користь робітництва. Міжтим рішення його підчинених урядовців, оперті на засадах права, викликують усе негодування.

Москва вижидає інвазії Европи

МОСКВА. — Всі московські газети й радія на Різдво писали й говорили про Різдвяну промову президента Рузвелта. Газети, присвячували їй дві шпальти на першій стороні. Публика добачує в ній і в іменуванні ґенерала Айзенговера начальним командантом цілого західного фронту заповідь скорої інвазії Европи.

ПОШЕСТЬ ТИФУ В НЕАПОЛИ

НЕАПОЛЬ. — У цьому місті вибухла пошесть тифу. Внаслідок цього місто „закрито" для американських і британських вояків. Досі зареєстровано 250 випадків занедужання; всі недужі цивільні; вояка нема між ними ні одного.

ІНВАЗІЙНІ ПЛЯНИ СТАВЛЯТЬ РУБОМ СПРАВУ ДЕ ҐОЛЯ

АЛЖІР. — Всі обсерватори заповідають скоре вирішення американської політики до Французького Комітету Національного Визволення, а спеціально питання, яку владу буде мати цей комітет на випадок аліянтської інвазії Франції.

РОМЕЛЬ ВИКІНЧУЄ ПЛЯНИ ОБОРОНИ

БЕРН. — При інвазії Европи Аліянтам прийдеться воювати не тільки з боєвими військами, але й з різним нищенням краю при відступі нацистів. Сюди доносять про широко розвинені пляни маршала Розеля викликувати в покинутій нацистами території крайній хаос, який утруднював би Аліянтам наступ.

ПОГРОЗИ В НАВЕЧЕРЯ НАЇЗДУ

АЛЖІР. — Місце французьке радіо, котре стоїть під контролею Французького Комітету Національного Визволення, подало до публичного відома імена 6 французів, котрі співпрацюють з нацистами в окупованій території Франції. Радить французьким патріотам затямити собі цих „зрадників".

Тимчасом паризьке радіо, що стоїть під контролею нацистів, відгрожується нацистичними репресіями за допомогу Французькому Комітетови. Нацистична поліція вже арештувала кілька тисяч осіб, одних під закидом терористичної акції, інших „для публичного безпеченства".

КОЛИ НАРЕШТІ ЗАСВІТИЛО СОНЦЕ.—По трьох днях уливних дощів в Італії нарешті засвітило сонце й вояки пятої аліянтської армії викручують дощівку, котро просякла всяка тканина. Ці дощі здержували аліянтські операції, хоча вояки й пробували стріляти з гармат у зливу.

БРИТІЙЦІ ЗАТОПИЛИ ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ „ШАРНГОРСТ"

ЛОНДОН. — На Різдво вечором ескадра британських кораблів, що товаришила транспортови воєнних матеріялів з Америки до советського союзу, звела бій з німецькими воєнними кораблями й затопила німецький боєвий корабель „Шарнгорст", один з найбільших кораблів німецької воєнної фльоти.

Затоплення „Шарнгорста" вже признав німецький уряд, котрий подав, що „Шарнгорст" потонув по довгім бою з переважаючою силою ворога, вистрілявши всі набої та завдавши противникови поважні втрати. Британський комунікат не говорить нічого про втрати. Затоплено „Шарнгорст" недалеко від Північного Рога, що є найдальше на північ висуненою частиною Норвеґії.

„Шарнгорст" мав 26,000 тон містоти й мав коло півтора тисячі людей залоги. Він бував у різних боях з британськими кораблями, раз навіть у бою, в котрім затоплено британський літаковоз „Глоріос". Британські летуни завзялися були його затопити й робили на нього півтора тисячі нападів, як він був у французькім порті Бресті. Звідти він вирвався разом з „Гнайзенавом" і „Прінцом Евгеном" та перекрався через Доверський пролив до острова Гельґалянду, звідки він робив рейди на аліянтські кораблі, що доставляли воєнні матеріяли Росії через порт Мурманськ. За цю втечу критиковано гостро британську адміралію й вона видно завзялася витягнути його на бій.

ПО БОМБАРДУВАННЮ БАЗ СПОЧИНОК.

ЛОНДОН. — Через пару днів перед Різдвом американські й британські літаки бомбардували важко французьке побережжя в місці, де Англійський Канал найвужчий, бо там, кажуть, находяться позиції німецьких машин, що мають викидати ракети, котрими Гітлер відгрожується розбити на порох Лондон. Опісля наступив дво-дневий спокій.

АМЕРИКАНЦІ ЗАНЯЛИ ГОРБ НАД КАССІНОМ.

АЛЖІР. — Різдво не принесло найменшої перерви в боях в Італії. В Ортоні велася завзята вулична боротьба, в котрій добувано просто кожний дім від німців, що видно дістали приказ битися до смерти. У центральній частині лінії восьма армія консолідувала позиції. Пята армія повела на Різдво дві атаки й добула в одній село Сан Вітторе, а в другій посунулася поза нього. Велике значення для боїв має заняття американцями гори Саммукра. На захід від Рока д'Евандро американські війська висадили поза ворожими лініями великі магазини амуниції.

НОВА РОСІЙСЬКА ОФЕНЗИВА КОЛО КИЄВА.

ЛОНДОН. — Російська армія почала нагло нову офензиву на полудне від Радомишля, що лежить на захід від Києва. За перший день армія ґенерала Ватутіна посунулася 25 миль наперед на лінії, 50 миль широкій, заняла понад півторасотки місцевостей і вбила 15,000 німців.

Далі на півночі, в Білоруси, йшла далі інша офензива, що зміряє до Вітебська. Червона армія заняла там понад 70 місцевостей і дійшла до Вітебська на віддаль 8 миль.

ЗАТОПИЛИ ЯПОНЦЯМ НИЩИТЕЛЬ І ДВА ВЕЛИКІ КОРАБЛІ.

АЛІЯНТСЬКА ГОЛОВНА КВАТИРА НА НОВІЙ ҐВІНЕЇ. — Літаки з одного літаковоза на Пацифіку вдарили на саме Різдво ранком по японський морській силі коло Кавієнґу, на Новій Ірляндії, і затопили один японський нищитель, два великі перевозові кораблі та кілька барж.

КИТАЙЦІ ЗАНЯЛИ КУНҐАН.

ЧУНҐКІНҐ. — Китайська команда подала, що китайські війська заняли місто Кунґан, що лежить у центральній частині китайської „рижової миски". Завдяки китайській офензиві останнього місяця звільнено від японських військ уже чотири пяті цеї жизненної для Китаю провінції.

ЦІСАР ПРО „СЕРІОЗНЕ ПОЛОЖЕННЯ ЯПОНІЇ".

Японське радіо в Токіо передало промову японського цісаря Гіроґіта до японського парляменту, в котрій цісар назвав положення Японії дуже поважним, Мовляв, недавні операції Аліянтів на південному Пацифіку довели війну до стадії, в котрій вирішиться, чи японська держава повстане чи впаде.

НЕ СПОДІВАЮТЬСЯ СКОРОГО НАЇЗДУ АЛІЯНТІВ.

ЛОНДОН. — Публична опінія Британії певна, що час остаточної інвазії Европи збликається, одначе ніхто не заповідає її вже в найближчій будуччині. Цей висновок роблять з круження суперечних вісток, на основі котрих командантом інвазії мав стати ген. Маршал то ген. Айзенговер. До іменування такого команданта не можна було робити справжніх приготовань до інвазії.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Письменний текст оголошення має бути в адміністрації 48 годин перед появою числа, в котрім оголошуючий хоче мати своє оголошення.

ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
на пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00
Число з суботи (з англійською частиною):		Saturday's Issue (with Ukrainian Weekly):	

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну ядреси платиться 10 центів.

ЖОРСТОКІСТЬ ЧОЛОВІКА СУПРОТИ ЧОЛОВІКА

Процес, що кілька днів тому відбувся в Харкові, а внаслідок котрого потім повішено трьох націстів і одного советського громадянина серед оплесків тисячів людей, находить тепер широкі відгуки по світі. На цій росправі виявлено такі лячні звірства, що перші відрухові враження при читанню ґазетних рапортів була невіра. Навіть американська журналістка Дороті Томпсон, котра бачила немало націстичних звірств, перебуваючи в Німеччині як кореспондентка, призналася, що в першій хвилі вона не могла повірити, щоби в цивілізованім громадянстві були люди, здібні на такі річи.

По деякій розвазі одначе й вона пригадала собі, що людина допускалася правильно супроти людини найдикших жорстокостей. Справді людську історію можна писати довкола таких жорстокостей одних людей супроти інших.

Дороті Томпсон пригадує на дикарські переслідування перших християн за римських царів Нерона й Калігулі, а потім на переслідування самими християнами, наводячи слова великого британійського письменника Чарлса Дикенса в його „Повісти двох міст", коли цей, малюючи Францію на передодні великої революції, писав: „Під проводом християнських священиків Франція забавлялася такими гуманними досягами, як засуджуванням молоді на врізання рук, а потім спаленням їх живцем за те, що вони не вклякнули в дощ, як попри них проходила процесія монахів".

Вона нагадує на протестанського короля Швеції Ґустава Адольфа, котрий воював у Німеччині в так званій трицять-літній війні, а котрого вояки починали битву молитвою на колінах, а по битві заходили до села й напихали хлопам горло гноєм, аж поки хлопи не сказали, де вони сховали свої гроші.

Вона згадує й на лячні жорстокости, яких допускалися мешканці Росії підчас большевицької революції, головно підчас терору проти „буржуїв". Могла вона тут пригадати на відому статтю великого московського письменника Ґоркого проти жорстокости „русского чоловіка".

Вона покликується на поляків, аби посвідчили на жорстокости націстів проти них, хоча могла піти ще далі та пригадати на ті жорстокости, в котрих поляки були не жертвами, але авторами.

Не пригадує Дороті Томпсон нічого про прояви жорстокости в Америці, хоча Стюарт Голбрук, відомий американський журналіст і історик, писав про жорстокість як про „нашу (себто американську) традицію".

З тої причини й харківський суд розглядати треба хіба з того погляду: на скільки цей процес причиниться до ослаблення людського нахилу до жорстокости, що проявляється правильно в відношенню до чужих, а часом переноситься й на своїх?

Заховані документи нашої воєнної активности

Сам уряд у Вашинґтоні настає на те, щоб у всіх стейтах, як і по громадах, завчасу подбати, щоби були зібрані матеріяли, що відносяться до наших воєнних зусиль. До цього, що ми зробили на нашому домашньому фронті, чи того, як війна відбилась на нашому родинному чи громадському життю.

Ось ті матеріяли є потрібні для тих, що потім будуть писати історію цеї ґіґантичної війни. І не їде тут тільки про це, щоби виказувати якісь надзвичайні подвиги, чи видвигати тільки самих великих героїв, про яких память і так не забудеться. А іде радше про працю і посвяту „простих людей" в запіллю і „звичайних вояків" у збройних американських силах. Ось тому такі вартісні є, наприклад, звичайні листи вояків до своєї рідні, до родичів, братів чи сестер, наречених чи подруг. В таких листах, що є дуже цікавим для тих, що досліджуватимуть, як війна ділає на людину, якими думками живе вояк на фронті, в яких обставинах приходилось нашим воякам жити і які труднощі перемагати.

Звертаємо на цю справу увагу з загального боку. А крім цього хочемо вказати і на те, що американські українці повинні особливо на це памятати, щоби хоч тим разом ввійшло українське імя в американську історію дещо ширше й глибше. Про нашу участь в минулій світовій війні майже нема ніяких матеріялів. А про давну американську минувшину вже й не згадувати! Зате інші національні ґрупи мають чим виказатись щодо своєї активности, як у минулій світовій війні, так і в давних американських війнах. Ось тому не можна нам легковажити цеї справи принаймні тепер.

Значить, що треба нашим **поодиноким людям, нашим парохіям та орґанізаціям** на місцях добре дбати, щоби ось таким Стейтовим Рекордовим Воєнним Комісіям, що займаються збиранням таких матеріялів, ось такі матеріяли дійсно доставляти. Треба доглянути, щоби наші вояки, що доконують геройських діл, чи визначуються на будь якім полі, були записані як ті, що походять з **українського роду.** Треба припильнувати, щоби між рекордами воєнних зусиль на домашньому фронті, були матеріяли про наші віча і здвиги в справі продажі воєнних бондів, збірок на Воєнний Фонд чи на Американський Червоний Хрест, чи про іншу подібну акцію.

А попри те треба памятати, щоби це все було заховане ще в українській громаді — в парохіяльним уряді, чи в якійсь центральній установі, що такі речі може переховати і подбати, щоби вони були використані для оприлюднення. Усе те, що пишеться про це в місцевій американській пресі, чи в українських ґазетах, повинно бути теж заховане, включно з оголошеннями, особливо такими великими, що їх оплачується орґанізаціями чи поодинокими особами для попертя такої акції як продажі Воєнних Бондів і т. п.

Проф. Микола Чубатий.

Національне обличча Західної України

I.

Поміж силою та моральним правом.

Боротьба за Західну Україну поміж Польщею та Росією ще формально не покінчена. Доля цеї країни формально має бути вирішена аж на мировій конференції, по розгромленню Німеччини. Та ніде правди діти перевага є нині на 80% по стороні Советської Росії. А перевага та є по стороні Росії тому, що Совєти нині ще розпоряджають силою, а Польща тої сили немає. Знов у міжнародних відносинах рішають звичайно два чинники — брутальна сила та право. Колиж іде про право, то Польща хотілаб у часах демократизації світа покликуватись на „формальне право" на те, що — мовляв — цей край належав до Польщі. В таких часах як нинішні таке право мусілоб мати глибший фундамент, моральну основу, зі слушністю та справедливістю. В таких часах як нині воно булоб тоді моральним, колиб покривалося з волею місцевого населення, себто колиб сам нарід хотів такої самої розвязки як той, що покликується на формальне право. А такого морального права до Західної України, себто згоди більшости населення, не має нині ні Росія, ні Польща. Та Росія розпоряджає силою і тільки тому її шанси є нині сильніші.

В чиїх руках в такім випадку цей моральний арґумент, який, що правда, теж неконечно мусить перемогти, але може мати вигляди бути поважно трактованим на міжнародному форумі? Цей арґумент є в руках місцевого населення Західної України, української більшости та меншин поляків і жидів. Правда, цей арґумент моралі і справедливости ще нині неурухомлений. Його, як найбільше справедливу розвязку, несміло висувають від часу до часу політики та журналісти, що задержали почуття справедливости та бажалиб зберегти панування морального права в інтересі майбутнього спокою в світі. Вони висувають справу плєбісциту населення Західної України. Та цього плєбісциту не хоче ні Польща, ні Росія, бо один і другий претендент до володіння Західною Україною знає, що більшість місцевого населення не бажає ні одного ні другого чужого володіння. Це населення бажає самому бути господарем на власній землі Так само тільки місцеве населення повинноб вирішити евентуальний федеративний звязок цеї країни з такою чи другою ґрупою держав.

Хто може нині говорити в імени населення Західної України.

Авторитетно та умандатовано говорити в імени населення Західної України може говорити тільки само населення устами свобідно вибраних представників по усуненню з того краю військової окупації котроїнебудь заінтересованої сторони. Таке голосування мусілоб відбутися тоді, коли край був би під володінням та адміністрацією незаінтересованої сторони. Найкраще булоб, колиб той край на час голосування окупували американські війська. Досі населення Західної України не мало змоги свобідно виповідати свою волю, бо переходило спід одної окупації під другу. Ця воля неофіціяльно відома українцям, полякам і росіянам. Говорити серіозно про плебісцит переведений на Західній Україні советською владою, це значить жартувати собі з волі місцевого населення та з міжнародної моралі.

Говорити також в імені місцевого населення моглаб свіжа політична еміґрація вже в часів війни, походженням зі Західної України. Правда, вона не малаб умандатованого, себто формального права, щонебудь рішати, але такі еміґранти як горожани Західної України, люди з громадським кредитом серед свого громадянства, ще найкраще моглиб виповідати його бажання та його дійсну волю. Якось так зложилося, що по аліянтських краях такої еміґрації зі Західної України небагато. А та, що є, розсіяна по широких просторах, від Америки по Полудневу Африку. Ця еміґрація побільшується, віднаходяться нові люди. Але вона згодом масово збільшиться як заломиться німецький фронт.

Право такої еміґрації всетаки булоб тільки моральне, подібно як тільки морально а не правно репрезентують нині Францію по аліянтськім боці втікачі з Франції, згуртовані у Французькім Комітеті Національного Визволення, чи репрезентації еміґрантів інших европейських народів під націстичною окупацією. Авторитетність такої західно-української чи навіть всеукраїнської еміґраційної орґанізації по стороні аліянтів залежна від громадської вартости її провідних людей на рідній землі перед еміґрацією. Булиб це люди поважні та характерні, так їх кредит бувби вищий та їх голос авторитетніший. Буде навпаки, їх голос буде менше вартний.

Моральне право говорити в імени західних українців мають теж постійні еміґрації поза рідним краєм, в першу чергу масові еміґрації в стейтах та Канаді. Правда, вони як горожани чужих країн не можуть вже говорити прямо в імени західних українців; їх виступи в тій справі мусять бути виступами горожан Америки чи Канади. Всеж таки як люди того самого роду, які вдержували постійно родинні чи культурні звязки з рідним краєм, вони споміж американських чи канадійських горожан є всилі давати найбільше фахові інформації про свій край та про свій нарід. Вони мають моральне право звертатися до свого уряду з проханням для добра Америки та для добра світового спокою розвязати українську справу згідно з бажанням населення та згідно з духом тих вільних заморських країн.

Баламучення волі населення Західної України.

З поляків деякі зрозуміли, що без морального права їх шанси в боротьбі за Західну Україну з Росією не можуть поліпшитися. Тому намагаються це право витворити штучно. Місто стати на одиноко справедливім становищі та проголосити засаду самоозначення населення Західної України, дехто вхопився давного збанкрутованого способу доказування, що Західна Україна це історично польська земля, та що статистично поляки на цій землі найбільша національна ґрупа. Ось такі гоцки-кльоцки, які дехто з поляків робить зі статистикою Західної України, зраджують тільки несеріозність підходу тих людей до так важної проблеми, якою є взаїмновідносини між Польщею і Україною. І то ще у такі переломові історичні часи. Такої тактики вхопився польський журналіст Біттнер в католицькім маґазині Камонвелт.

Роля Західної України в життї цілої України.

Ми вже нераз та не два підкреслювали, що Західна Україна історично та статистично це від непамятних часів українська земля. Не зважаючи на вікове поневолення чужими, український нарід на цій землі не тільки зберіг свою національну душу, але й статистично устоявся як населення, що на цій землі становить подавляючу більшість. В додатку це українське населення високої національної свідомости; воно вже три разів в історії української нації як цілости відіграло рішальну ролю ратуючи істнування цілої української нації.

Перший раз було це в часі страшного татарського знищення по 1240-ім році. Східна Україна тоді перемінилася в правдиву руїну. Київ став містом кількох соток населення, що ховалося серед руїн. Зараз за Києвом зачиналося підтатарське дике поле, як описує папський посол до орди, італієць Пляно де Карпіні, під 1246 роком. Саме тоді ціле національне життя зґуртувалося в Західній Україні в державі Романовичів, короля Данила та його наслідкників.

Другий раз рішальне значіння на відродження української нації мала Західна Україна при кінці 16-го та на початку 17-го століття. Тут у Львові розвинулося буйне національне життя. Волинь стала остоєю політичних змагань українського народу в польській державі. Звідти на схід до Києва рушили на початку 17-го століття десятки вчених, духовників, щоб там на багатших матеріяльних будовах відбудовувати культуру в столиці України, а з нею і життя цілої нації. Українська усторія жартобливо назвала цей рух західних українців над Дніпро „нашествієм галичан на Київ". Нашествіє, що принесло благодатні наслідки в житті нації та довело до відродження української держави під проводом Б. Хмельницького.

Третій раз відіграла Західна Україна таку рішальну ролю в житті цілої України при кінці 19-го століття та по російській революції. В часі, коли московський уряд заборонив навіть українське слово на Придніпрянщині, тут поза межами російської держави в Галичині найшла свій захист українська наука, українське мистецтво та свобідна політична думка. Тут вироблялася вільна від російського натиску національно-політична ідеольоґія українського самостійництва.

По вибуху російської революції сини Західної України відіграли важну ролю у відбудові української держави над Дніпром. Західно - українські військові відділи були найпевнішою остоєю української держави та ніколи не ставали на услуги партії, тільки української держави як цілости. Відбудувати Соборну та Незалежну Українську Державу перешкодила тоді Польща своїм наїздом на Західну Україну. Аж тепер ясним стало, які фатальні наслідки того кроку для України, але теж і для самої Польщі. Західно - українська армія як поважна та здисциплінована армія України булаб тоді в силі вирішити судьбу України в напрямі її повного унезалежнення. Сили большевиків в тім часі не бу-

(Продовження на ст. 3-тій)

ІВАН ФРАНКО

Борислав Сміється

(Повість)

92)

— Як то не говорити! Щож це такого? Чи вже я тобі такий ненависний, такий огидний, що й поглянути не хочеш на мене, Фанні?

І він знов положив свої руки на її плечі, стискаючи їх легенько. Фанні ще дужче заплакала, але не оберталася.

— Іди геть! Хібаж не знаєш, що нам треба розлучитися, що нам з собою не бути?

— Нам? Розлучитися? Це ти що говориш, Фанні? Ти недужа, чи що такого? Нам не бути з собою? Хто це сміє казати?

— Мій батько.

— Твій батько? А це коли? Адже недавно, позавчора, він дав своє слово моїй матері, хібаж він міг узяти назад своє слово?

Фанні мимоволі обернулась, слухаючи його слів, — вона й сама не знала, що це значиться.

— Алеж противно, Ґотліб, іменно твоїй матері мій батько казав, що не дасть мене за тебе, що має зо мною якісь інші види.

— Алеж мати зовсім противно казала мені!

— А я тобі кажу правду, я все чула!

— То моя мати ошукала мене?

— Вона, може, так тільки... щоб ти не турбувався...

— Господи, то воно й справді так! Ні, це не може бути! Що я винен твому батькови, що ти йому винна, Фанні, що він хоче нас живих зарити в могилу?

— Я не знаю, Ґотліб!

— Але ні, ні, ні, — і при тім він з лютости тупнув ногою, — це не може бути! Я не дам з собою грати, мов з котятем. Я не котя, Фанні, я вовк, я вмію кусати!

Він почервонів, як буряк його очі почали заливатись кровю, лютість затамувала йому дух. Фанні дивилася на нього, мов на святого. Ніколи він не видавався їй таким гарним і принадним, як у тій хвилі дикої лютости. По хвилі передишки Ґотліб говорив дал вже трохи лагідніше:

— Але скажи ти мені, Бога ради, Фанні, через що твій батько не хоче дати тебе за мене?

— Не знаю, — відповіла Фанні. — Мені здається, що він має якийсь гнів на твоїх родичів.

— А ти, Фанні, ти, — і він з диким жаром вдивлювався в її очі, — ти чи пішла би за іншого, якби твій батько казав тобі?

— Ґотліб, як можеш ти так питати мене? Тиж знаєш, я виплакалаб свої очі з жалю за тобою, я вмерла би швидко, але проти батькової волі не пішлаб.

— Так ти мене не любиш?

— Ґотліб! — і вона впала в його обійми. Жаль і грозяча розлука додавали сили їх пестощам, сльози доливали жару їх поцілуям.

— Але які види може твій батько мати з тобою, Фанні?

— Або я знаю! Адже, знаєш, мій батько багатий, має звязки з усякими купцями та банкирами, може хоче мене віддати за котрого з них.

— Прокляте багатство! — воркнув крізь зуби Ґотліб.

— Я би воліла, щоби мій батько був бідний, — сказала сумовито Фанні, — тоді він потребував би ласки твого батька і з радістю віддав би мене за тебе.

Очи Ґотліба заіскрилися при тих словах дівчини. Він кріпко стиснув її руку, так що вона аж скрикнула.

— Добре мовиш, Фанні, — сказав він рішуче, — і я так кажу! Бувай здорова!

— Куди йдеш?

— Не питай! Я постараюсь усунути всі завади, що стоять у дорозі нашому щастю! Ти мусиш бути моєю, а хоч би тут...

Вона не дочула його слів. Мов громова хмара, вибіг він з Леонового дому, і в бідної Фанні тривожно стискалося серце.

— Що він хоче зробити? — прошептала вона. — Він такий бистрий і палкий, він так гаряче і безпамятно любить мене, що готов наробити якого лиха. Господи, хорони його!

А Ґотліб, вийшовши на вулицю, став на хвилю, немов роздумуючи, куди йти. Далі стрепенувся і погнав додому.

— Мамо! — скрикнув він, впадаючи до материного покою. — Пощо ви одурили мене?

— Як, коли?

— Пощо ви сказали, що Леон прирік віддати свою доньку за мене?

— Або що, не хоче?

— Аджеж він і вам казав, що не хоче? Чи ні?

— Та так. Поганець він, синку, я тобі давно казала, щоб ти з ними не заходився!

Все те говорила Рифка, мов сонна, мов із яких неясних столітніх споминок. Але Ґотліба та сонливість вивела з терпцю. Він тупнув ногою, аж вікна забриніли, і крикнув:

— Мамо! Раз я вам казав, щоб ви говорили зо мною по розумному! Раз я вам казав, що люблю Леонову доньку і що вона мусить бути моєю, тож не говоріть мені нічого проти неї! Розумієте, чи ні?

Рифка тремтіла всім тілом від тих грізних слів, котрих значення вона лиш через половину розуміла, і, мов причарована, не зводила очей з його лиця.

— Та добре, синку, добре, але чогож ти від мене хочеш?

— Я хочу, щоб Фані була моєю.

— Та щож, коли той поганець не хоче дати її за тебе.

— Мусить, мамо!

— Мусить? А як це ти його всилуєш?

— Отож про те я хотів з вами порадитися, мамо.

— Зо мною? Щож я тобі в тім пораджу? Ти, синку, маєш свій розум, ліпший, ніж мій, радь собі сам!

— А, так, ви розгнівали Леона, відіпхнули його, а тепер „радь собі сам!" Виджу, як ви мене любите.

Рифка захлипала, мов мала дитина.

(Дальше буде).

ВІД ІМЕНІ ПОЛЬСЬКИХ „СОЦІЯЛІСТІВ" І „ХЛОПІВ"

Польських редакторів відвідав 18. грудня в Ню Йорку перебуваючий в Злучених Державах віце-премієр польського уряду в Лондоні, Ян Кваніївскі, один з визначних польських соціялістичних провідників, що, як виходило з його власних слів, волів жити „між своїми хлопами", ніж засідати в передвоєннім польськім уряді.

Нас особливо цікавить, що цей віце-міністер і такий визначний польський робітничий і хлопський діяч сказав про Польщу і Росію, бо на ту тему він багато говорив з польськими журналістами.

Про це пише польська газета „Нови Сьвят" з 22. грудня. Читаємо там таке:

„Ще перед війною", говорив віце-премієр, „не було ні одного поважного угруповання в Польщі, яке противилося співпраці з Советською Росією як під оглядом економічним, так і політичним. Вірили ми в щирість Росії до Польщі, тим більше, що Польща стала незалежною в огні революції. Вкінці, чи нам подобається комуністична Росія, чи інша, обидва народи — польський і російський — живуть попри себе і далі жити будуть. Хто хоче збратання, той не повинен ятрити і обвинувачувати сусідів, бо таке не доводить до цього. Польща зістала по бандитськи нападена німцями і буде боротись аж до остаточної перемоги. Польща не видала Квіслінґа і має право домагатись, щоб її не скривдили тільки тому, що вона є слабшою від Росії. Згода Польщі з Росією може наступити тільки на засадах Ризького Договору".

З цього ясно виходить, що польський уряд на вигнанню далі стоїть на тому, що західні українські землі, як і білоруські, мають далі належати до Польщі. Замітне й те, що віце-премієр сказав про теперішне політичне положення Польщі. Про це читаємо таке:

„Політична ситуація є сьогодні для Польщі дуже некорисна. Хочуть рішити про наше право до свободи — без нас. Хочу вірити і вірю, як вірить теж і нарід у Польщі, що могучі наші союзники не завдадуть нам кривди. Але останніми часами про Польщу не говорять, як і мовчанкою збувають її права на незалежне життя".

Віцепремієр взяв теж в оборону польський уряд в Лондоні, який многі називають реакційним. Він сказав про це таке:

„Чиж можна собі уявити, щоб я засідав в реакційнім уряді? Я, що ставав в обороні польського хлопа? Я, що мав нагоду засідати в давнім уряді, передвоєннім, бо ставлено мені такі пропозиції, а проте я волів порістати серед моїх хлопів".

Отже, як видно, то й той „поступовий" поляк, коли іде про український нарід і Україну, говорить такою мовою, що знає як сусідів Польщі тільки росіян і Росію...

ВІД КАГАНЦЯ ДО ШТУЧНОГО СОНЦЯ

Кожний предмет, що має температуру вищу від свого окруження, промінює, себто висилає у простір надмір своєї енергії у формі промінистої енергії.

Таку енергію називаємо звичайно „світлом". Одначе така назва є дещо за вузька, бо сітківка нашого ока реєструє проміння тільки в засягу барв веселки, від червоного до фіолетного, себто видний заняг соняшної веселки, що обнімає ледви десяту частину соняшного світла. Крім цього є ще багато проміння зовсім невидного для нашого ока. Є це т. зв. позафіолетні промені, що мають коротшу хвилю від фіолетних, як теж підчервоне проміння, що має довшу хвилю від червоного проміння.

Кухонна плита, кафлева піч, навіть наш одяг, коли його носимо на собі й огріваємо його власним теплом — теж промінює. Це промінювання довгохвилеве, підчервоне й тому для нашого ока невидне. Можна його відкрити тільки при помочі дуже чутких електричних термометрів, що при їх помочі можна побачити промінювання свічки на віддалі 100 метрів.

Всі тіла, в міру підвищення температури, висилають проміння із щораз коротшою хвилею. Коли вони осягнуть 450° Цельзія деякі з них починають „світити". Від тієї хвилини нічого в них у засаді не змінилося, тільки проміновання стало доступне для нашого ока.

Найсильніше промінюють такі тіла, що мають найбільшу здібність вглитувати світло, значить, чорні й матові тіла, напр. саджа. Отже сильніше промінює плита із спіжу, як із вигладженої сталі.

Прозорі тіла, що слабо вглитують світло, також і огріті слабо промінюють. Розжарене шкло світить куди слабше (в тій самій температурі) від розжареного заліза. Якже пояснити в такім випадку світло каганця, лямпи або свічки?

Тверді тіла можуть тільки жаритися. Колиж повстає полумя, то це значить, що спалюється газ або пара. Частини летні, газові, є все майже прозорі, отже, як вже вище сказано, промінюють слабо. В полумї звичайної свічки діються досить зложені явища. Розтоплена стеарина підходить кнотом догори і внаслідок гарячі перемінюється в пару. У внутрішній, несвітляній частині полумя стикається пара (це може бути теж пара нафти, бензини, розжарених продуктів дерева чи вугіля) з киснем повітря і зовсім згоріє. До середини полумені кисень вже не доходить, тільки звідтіль видiлюються частинки чистого вугіля, які розжарюються і промінюють. Отже полумя є роєм нескінченої кількости дрібних жаріючих сталих частинок.

Чим більша температура якогось цілкого тіла, тим більше буде воно видавати проміння з короткою хвилею — блакитного, фіолетного та навіть невидного позафіолетного і тим менше довгохвильного світла, зн. червоного й позачервоного. Ця правильність така виразна, що навіть далася вхопити в математичний взір, т. зв. „закон Віна". Залежно від роду проміновання можна також доволі точно означити температуру відповідного тіла. В той спосіб оцінюємо температуру внутрі печі (на підставі ясности жару) й теж температури віддалених звізд.

Для нашого ока, що привикло до соняшного світла, сонце є мірником якости кожного світла. Розвиток і видосконалення освітлення в історії людства — це постійний похід до того соняшного ідеалу.

Світло свічки виготить і дає підчас спалювання багато газових продуктів, шкідливих для здоровля. Вно має ще й ту хибу, що має в порівнанні зі сонцем великий надмір червоного промінювання (майже 4 рази більше. Це вислід доволі низької температури полумя, яка не переходить кількасот ступнів. У нафтових лямпах, при застосуванні шкляного клоша, який спричинює продув повітря та інтинсивніше спалювання, температура полумя вища, частинки вугля жаряться дещо ясніше, зн. менше червоно. В лямпах газоможарових, т. зв. аверівських, світляний газ мішається з повітрям, що доходить бічними отворами то газових проводів, спалюється дуже скоро й дає температуру повищи 1,500°. В цьому полумї розжарюється сітка, дає світло дуже зближене до соняшного і при тому дуже сильне. Відповідно гаряче полумя, що розжарює сітку, можна дістати теж в інший спосіб, напр. при помочі спіртового або бензинового пальника з повітряною помпкою.

Великий і вирішний поступ в ділянці освітлення осягнули люди аж завдяки поширенню електричного світла. Електрична жарівка повстала кількадесять літ тому. Цілий той час її безнастанно уліпшували й сьогодні ще не можна сказати, чи техніка сказала в цій справі своє останнє слово.

Найважніше й найтяжче завдання було нагріття дротика електричним струмом до можливо найнижчої температури, щоб дістати світло якнайбільше й можливо найбільш зближене до соняшного. Але до цього не надавався кожний матеріял. Вугляна нитка, що спершу вважали її найліпшою, скоро парувала в температурі коло 1,000 ступнів і скорочувала життя жарівки до 300 або 400 годин.

Сьогодні уживаємо жарівок з металевими дротиками (наприклад вольфрамовими), що дають світло куди біліше (менш червоне) від вуглевих. Внутрі виповнена жарівка газом хемічно невтральним, напр. мішаниною азоту й арґону, температура дротика майже два рази вища, ніж у давніх порожних жарівках, що знову потягає за собою дальше збільшення ясности і зближення до соняшного світла.

Та все таки ще в штучному світлі є багато червоного проміння, два рази більше, як у деннім розпорошенім світлі. Щоб усунути цю хибу, виконують клоші для жарівок зі спеціяльно спрепарованого синього шкла, яке частинно поглочує довгохвилеві червоні промені й у той спосіб штучне світло робить подібним до соняшного. Одначе треба памятати, що в той спосіб марнується 40—70% світляної енергії жарівки й таке освітлення є відповідно дорожче. Вживають його передусім там, де йде про оцінювання барв, значить у крамницях із конфекцією, тканинами, воліччками, тапетами і т. п.

Світло жарівки, що складається з мішанини променів різної довжини хвилі й барви, перепущене крізь барвні шкла частинно абсорбується. В той спосіб решта світла, не задержана шклом, набирає кольори. Цього роду „фільтрування" світла, щоб надати йому бажану барву загально уживають при комунікаційній сиґналізації, залізничій чи морській.

Також важне пристосовування барвного світла підчас мряки і в цілях протилетунської оборони.

Найбільше розпорошуються при переході через грубшу верству повітря й водної пари промені коротких хвиль — сині й фіолетні, найменше довгохвильні — жовті, помаранчеві й червоні. Цим можна пояснити напр. червону барву сонця при заході, коли його проміння мусить передиратися через дуже грубу верству повітря, в якій сині й фіолетні промені майже зовсім розпорошуються та до ока доходить тільки червоно забарвлене проміння.

(Продовження зо сторони 2.)

либ в стані цьому перешкодити. Станувши перед доконаним фактом переможні алянти булиб погодилися з існуванням Самостійної України, бо наділі тоді це була одинока остоя демократії та сякого такого ладу та порядку в Східній Европі. Польща знищила західно-українську армію собі та Україні на шкоду. Це використала Росія, а вона добре знає, яку вагу має Західна Україна!

(Продовження буде).

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРГАНІЗАЦІЙ

ЧЕСТЕР, ПА.

Листопадове Свято.

В неділю дня 29. листопада, 1943 українська православна парохія в Честер відсвяткувала 25-ліття державного відродження Західної України. У звязку з тим подамо довільний переклад того, що написала місцева газета „Честер Таймс" на першій сторінці:

Двадцятьпять - літній ювилей проголошення Незалежної Західної України, першого листопада 1918-го року, був відсвяткований українською православною церквою, при співучасти Союза Українок, запомогових організацій, Хору Лисенка та присутности визначних американських гостей.

На цей день запрохано архієпископа Йоана Теодоровича, якого парохіяни стрінули при парохіяльнім домі та в процесійному поході запровадили до церкви. При церковному вході Владику привітала маленька дівчинка Дольця Баґарра та вручила китицю цвітів. При вході привитав парохіяльний предсідник Николай Бронецький хлібом і сілю, а в самих дверах парох о. Омелян Мицик, подаючи до цілування хрест.

Службу Божу відслужили Архієпископ з парохом, підчас якої співав Хор Лисенка під управою Володимира Матиса та дякувала дівчина Юстина Огар. Отець Владика проповідував про віру, яка творить наше релігійне життя, національну єдність й силу та допомагає нам знищити ворогів нашої країни та інших поневолених народів. По Службі Божій відбулася спеціяльна молитва, виготовлена Владикою, за здоровля та добре поводження вояків з нашої парохії.

В годині 4.30 уладжено бенкет в честь Владики та ось таких американських гостей: о. К. Дж. Ендерсон, парох зі Свартмор Епископал Чорч, Алфред Гил, видавець часопису „Честер Таймс", судді Генри Свіні і його дружини, майора міста Ралф Шворца і його дружини, рабіна Макс Формана, панни Гелен Мартин, учительки і місцевої солістки, українця професора з Пенсилвенія Мілітари Каледж, Ігора Плюща, та президента банку Доглес Фейта і його дружини. Бенкет відбувся в Українськім Народнім Домі, в якім гостей привитав предсідник Михайло Тершавський. Всі страти були чисто українські, які приготовили членкині Союза Українок: Ксеня Бронецка, Юлія Лебіщак, Петрунеля Пенюх, Текля Чавага, Анна Верещак, Анастазія Забитко, Кароліна Деґнан і дружина священика, Марія Мицик.

По бенкеті відслужили молебен: Владика, о. Ендерсон і о. Мицик. Проповідь по анґлійськи виголосив о. Ендерсон, а по молебні була молитва за скору перемогу над ворогами. Всі американські гості були присутні в церкві й подивляли красу українських релігійних церемоній, співу та культури.

В годині 7. відбувся концерт, який виконали: Хор Лисенка під управою Володимира Матиса, сольо-співи американської учительки Гелен Мартин по анґлійськи, а по українськи Олени Миколей, молоденької дівчинки - школярки; сольо скрипкове Евстахій Блотний; декляраціі по українськи і анґлійськи: Юстина Огар, Любка Перчак, Геня Деґнан і Василя Гапій. Шкільні діти співали під управою о. О. Мицика.

Святочні промови виголосили: по анґлійськи і українськи Владика Йоан Теодорович, та декан Свартмор Каледжу, Еверет Гант. Також промовляли: рабін Форман, проф. Плющ та видавець часопису Гил.

Цей вільний переклад подаємо на доказ, що наше громадянство скріпило себе морально, та що визначні американці це признають. Саме тому ми мали на святі найвизначніших людей з цілого повіту. А те, що написане в американських часописах причинилось до поширення знання про нашу громаду, як теж про боротьбу українського народу за волю та незалежність.

Син-кий.

ЖЕРТВИ НА ПРАЦЮ УКРАЇНСЬКОГО КОНҐРЕСОВОГО КОМІТЕТУ

На цілі Конґресового Комітету надіслано дальше такі жертви:

Замісць святочних різдвяних желань, зложили: Н. Цибрівський $5, Л. Мишуга $5, М. Баґлай $3, а Ю. Павчак $2.

Що писала "Свобода" тому 30 років?

Листопад-грудень, 1913.

„РУСЬКИЙ" ЧИ „УКРАЇНСЬКИЙ"?

Покликаючися на статтю д-ра С. Томашівського в „Нашій Школі" подає „Свобода": „Вимовним симвоволом національної незрілости нашого народу і доказом, що творення української нації в новочаснім розумінню не закінчене, є той факт, що у нутрі нашого власного організму, навіть між найсвідомішими її прихильниками, нема повної згоди в уживанню одної спільної національної назви: раз ми „українці", а наша нація „українська", то знов говоримо, читаємо й пишемо, що ми „русини", а наш нарід „руський"... Тому обовязком усіх, кому дорога народня справа, з цілою енергією змагати до того, щоби ми раз уже вийшли із національного „стану творення" і поставили самих себе та цілий світ перед довершеним фактом... що ми „українці", а наш нарід „український".

„ПОВІДОМЛЕННЯ"

„Оцим повідомлюю всіх членів Українського Народнього Союзу, що ще 6. жовтня 1913, на жадання Преосвященного Владики я вніс на руки Екзекутивного Комітету резиґнацію з уряду Духовного Отця. Слава Ісусу Христу! о. Д. Хомяк".

КОНҐРЕС „УГРО-РУСЬКОГО НАРОДУ"

У днях 9.—11. грудня 1913. відбувся в Джанставн, в Пенсилвенії, конґрес парафій угро-руських, в ціли управильнення церковних справ „угро-руського народу". На конґресі переговорено аж 32 точки, які опісля поставлено еп. С. С. Ортинському як домагання до сповнення.

ГИМНИ АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ

З канцелярії Краєвого Шкільного Союзу — „Рідна Школа" у Львові надійшли „Гимни Американських Українців", як дар Рідної Школи для американських братів. Перший гимн це: „За Тебе Україно", слова В. Щурата; другий: „Для України Живем", слова О. Грицая. До обидвох гимнів скомпонував музику на хор і фортепіян д-р С. Людкевич.

ОГОЛОШЕННЯ З ШКАҐА

У четвер 27. листопаду, на „Тенксґівінґ Дей" відбудеться в Шікаго посвячення угольного каменя нової гр. катол. церкви св. Николая на розі Овклі Булевард і Райс Стріт. В тому дні відправить Службу Божу Преосв. С. Ортинський в старій церкви на розі Бікердайк і Супіріор Ст.

КАЖУТЬ, ЩО КАРПАТСЬКА УКРАЇНА ЗАСЕЛЕНА МАДЯРАМИ

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — Новозасноване мадярське пресове бюро в Стокгольмі випустило бюлетин, в якім подає, що Карпатська Україна заселена людьми різної національности серед яких находиться більше число мадярів. Там, пишуть мадяри, панує мадярська мова і мадярська культура. Цей край належав до Мадярщини цілими століттями і місцеве населення так змішалося з мадярами, що сьогодні тяжко було б сказати хто мадяр, а хто ні.

Мадярське бюро веде в Швеції пропаганду за те, щоби загарбані при помочі німців землі — Семиґород і Карпатська Україна — стали по війні інтеґральною частю мадярської держави.

На прощанню при брамі.

Молодий хлопець, відпроваджуючи свою дівчину домів, заки сказав їй „добраніч", оперся на брамі, щоб ще хоч щось від неї почути. Дівчина починає дуже несміло: „Чи ти сповнив би моє прохання?" — „Воно вже сповнене", відказує хлопець. — „Не знаю, як би то тобі сказати" — продовжує дівчина. „Алеж кажи сміло, не вагайся!"

— „Та то таке" каже дівчина: „Тато ще рандом помалювали браму і тому дуже будуть неґодувати, як рано встануть і побачуть, що її треба ще раз малювати. Так будь так добрий, не нахиляйся!"

ДЛЯ РОЗРИВКИ. — Офіцири воєнної фльоти влаштували собі обширну клюбову комнату на базі американської воєнної фльоти на Алеутських островах. Тут у теплоті можуть відпочати по важкій службі на холодних пустарах підбігунового краю.

ЩО ЦЕ ТАКЕ — НЕРВОВІ ЛЮДИ?

Хоч сьогодні т. зв. „нервових" людей дуже багато, проте нелегко було би знайти когось, хто знав би, що треба розуміти під словом нервовість. Можемо стрінути відповідь, що нервовість — це звичайна вигадка осіб, які не вміють себе опанувати, що це слабість чи пак надмірна чутливість, викликана життєвими недостачами, що це врешті наслідок виснаження або неправильного ходу життя, напр. надужиття алькоголю. Буває і таке, що лікар, який не вміє поставити діягнози й бажаючи позбутись пацієнта, каже, що клієнт терпить на нервовий розстрій.

У дійсності під нервовістю слід розуміти такий стан людини, який виявляється специфічною дражливістю супроти цілої низки маловажних причин. Ніхто з нас не любить звуку, який витворюється, коли посунути ножем по тарілці або крейдою по таблиці. Одначе коли хтось підчас такого звуку дістає дрижки, або щонайменше кривиться, можемо сказати, що в цьому випадку реакція справді надто сильна. Про таких людей говоримо, що вони „нервові", або що мають „слабі нерви". Також нервова людина, що казиться, коли спинка не хоче пролізти крізь надто тісну дірку комірця.

Автім кожному з нас доведеться нераз „поденервуватись", особливо, коли мусимо на щось ждати. Коли дивитися на людей у ждальні лікаря, видається, мовби їх час був незвичайно дорогий та кожне десятихвилинне дожидання виставляє їх на жахливі втрати.

Нерви як струни...

Коли хтось дожидає якоїсь важної події, про такого кажемо, що в нього „нерви напружені, як струни". Очевидно, не треба цього розуміти дослівно. Нерви лежать собі спокійно на свому звичайному місці, тільки безупину пробігають крізь них імпульси, що ворушать мязами: мязи дрижать, шкіра розпалюється, серце валить, наче молотом. Коли випадок, на який ми ждали, пройшов, нерви миттю успокоюються.

У людей нервових такий стан постійний. Вони виглядають так, наче крізь ціле життя дожидають якоїсь важної події. Вони звичайно схвильовані та вибухають при найменшому подразненні. Давніше вчені думали, що суть нервовости або невдрастенії полягала на органічній слабости нервової системи. Тому що більшість нервових людей визначається худою поставою, вважали нерви її зле „віджевлені" та мало „оброслі" товщем.

Спроба наукової дефініції.

Славний учений Крепелен розуміє під нервовістю „постійне упослідження життєвої праці внаслідок недостаточної здібности в умовій ділянці, особливо в ділянці волі. Річ іде про мале напруження волі. З цим вяжеться зправила недостача рівноваги в психічному розвитку одиниці".

Найкращим доказом на те, що нервові люди не мають упослідженої нервової системи є те, що вони менше піддаються важким ударам долі. Війна доказала це найбільш проречисто. В окопах неодин „нервовий" проявляв геройську відвагу. Скоре вичерпування снаги, що у нервових людей вяжеться з безсонністю, не завжди мусить виступати назверх, як прикмета справжньої нервовости. Коли маємо до діла зі запалом, або якимсь іншим чинником афекту, тоді таке змучення зовсім не проявляється.

Характери нервових людей дуже до себе подібні: це здебільша одиниці, які на основі своїх здібностей вважають себе покликаними до більших справ, до більших завдань, до яких у дійсності не доросли, хочби тому, що за скоро мучаться. Вони завжди подібні до соломяного вогню: на коротку мету здібні до великих діл, але скоро виснажуються. Вони мають привичку цереціновати себе, визначаються вражливістю мімози та завжди мають враження, що їх поминули та відсунули, або що вони не стрінулися з належним призначанням.

Назовні не всі нервові схожі на себе. Між ними можна стрінути справжніх естетів, які назверх виглядають зовсім опановані.

Буває тоді, що реакції, які полягають на безсильній злости на людей та „збіг обставин", проявляються назверх. Тоді починається нервиця. Один пацієнт має нервицю серця, другий терпить на нервицю шлунка. Найменша прикрість спричинює, що серце хвилюється, бє як шалене, або шлунок не може правильно травити. Кожний орган може так занедужати, хоч лікарі ствердили, що нервиця опановує перш усього ті частини людського організму, які вже передше хорували. Буває й таке, що точно означену недугу лікар може вилічити щойно тоді, коли найде її психічну причину й наперед найде для неї успішну розвязку.

Цивілізація...

Донедавна думали, що людські нерви не доросли до такого повязаного життя, яким є життя сучасної людини. Незвичайні вимоги, які життя ставить культурній людині, спричинюють, що людський організм скоро вичерпується та стає надто вражливий. Казали, що неврастенія повстає внаслідок умового виснаження і через цивілізацію людина мусить нервово заломатися. Щойно пізніше вчені завважили істнування психіки недужого та стали вязати психічні переживання людини з її терпінням.

Неправильні переживання стають на думку учених причиною нервової недуги. Врешті виявилося, що нервові недуги можна до деякої міри одідичувати по батьках, подібно, як це буває з фізичними прикметами людини.

Коли медицина пізнала ділання людського організму, ділянка нервових недуг чимраз більше звужується. Значить, різні „нервові" недуги устануть, коли можна буде вилічити інші захворіння методою впливу на психіку недужого. Тоді поза думкою „в здоровому тілі здорова душа", приймемо думку, що „коли здорова душа, тоді буде здорове тіло".

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАТИ ДО НЬОГО ЯК НАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ

КРАЩІ ВИГЛЯДИ ДЛЯ КАМПАНІЇ ЗА РИМ. — Заняття італійського міста Сан Пієтро, по одній з найбільше кервавих битвах другої світової війни, Аліянти відкрили для себе дорогу долинами рік Лірі й Сакко, котрі є найкращою дорогою до Вічного Міста.

ПАРТИЗАНСЬКИЙ РУХ НА ЛИТВІ

ЛОНДОН. (ОНА). — З Литви доносять, що там шириться і зростає партизанський рух. Литовські патріоти організуються в партизанські загони і нападають на німецькі державні установи та винищують німецьких жандармів. В Лондоні є вістка, що недавно партизани робили замах на литовського квізлінга Кубілюніяса але його не вбили. Вони кинули бомбу в його авто але замісць його партизани вбили трьох його офіцирів. Кубілюніяс був легко ранений і тепер лежить у шпиталю. Кажуть, що прихильники націстського ладу на Литві вже дуже розчарувались і переходять на бік опозиції. Вони співпрацюють з партизанами і систематично винищують німецьку адміністрацію.

„ДЗЄННІК ПОЛЬСКІ" МАЄ НОВОГО РЕДАКТОРА

Офіційний орган польського уряду в Лондоні, „Дзєннік Польскі", дістав нового редактора. Є ним д-р Шерер, відомий у Варшаві адвокат й автор соціяльних праць. Причиною зміни редактора було те, що в уряді тепер є непорозуміння. Старому редакторови закидали, що він не вмів якслід боронити польських справ та що замісць приятелів придбав для польської справи ворогів.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ

НІМЦІ РОЗСТРІЛЯЛИ У ЛЬВОВІ СТО ТИСЯЧ ЖИДІВ.

СТОКГОЛЬМ, Швеція, (ОНА). — До Швеції щойно прибув молодий жидівський біженець зі Львова й оповідає, що як німці заняли Галичину, то у Львові були такі погроми, що тяжко повірити, аби одна людина над другою могла в так звірський спосіб знущатися. Німці були запровадили у Львові жидівські ґета і звозили до них жидів Бог знає відки. В короткім часі ґета були переповнені до тої міри, що годі було рушитись. Неставало води, поживи, одіння, медикаментів. Кинулась пошесть і люди вмирали, як мухи.

Німецька сторожа ходила завше пяна і салдати поводилися з народом гірше, як з псами. Навіть вищі урядовці гукали на людей як на худобу. Виморювали жидів голодом, а як переконалися, що люди потраплять жити в голоді кілька тижнів, то, аби приспішити вигублювання нелюбого німцям народу, вони почали людей розстрілювати. Зразу нібито за яку провину, а потому просто гнали певне число жидів на цвинтар, казали копати власні гроби, і розстрілювали їх машиновими крісами. Молоді, пяні салдати не могли налюбуватися такою роботою і раділи, що менше буде жидів на світі.

Біженець оповідає, що він вирвався з німецького пекла у Львові цього літа, і по довгих вандрівках по цілій Польщі перекрався до Швеції. На його думку, німці розстріляли у Львові найменше сто тисяч жидівського населення. Крім того багато жидів вимерло з голоду, від пошесті, а велике число або поповнило самовбивство, або стратило розум в таборах, бо там діялися такі річи, що посторонній людині тяжко повірити.

На запит, як ставилося до німецьких погромів над жидами місцеве населення, біженець відповів, що галицькі селяни співчували жидівським жертвам і переховували їх дехто міг. Нераз бувало так, що селянин наражував себе і родину на смерть, але жида ніколи не видав. Хто з жидів знав добре українську мову, то зараз йому виробляли „документи" і казали, що це наш чоловік. Як скінчиться війна, то про це можна буде багато писати. А тепер можна тільки одно сказати, що як хто з жидів вирвався з ґета і втік на село, то йому там не дали загинути.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА У ВАЙЛДВУД.

ВАЙЛДВУД, (Ню Джерзі). — В тутешньому купелевому ресорті спалився хідник і прибережні будинки, внаслідок чого повстала шкода на міліон дол. Серед пожежі згинуло двох людей.

ПРАЦЮВАТИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ, ЦЕ, В ПЕРШІЙ МІРІ, ПРИЄДНУВАННЯ ДО НЬОГО ЯКНАЙБІЛЬШЕ НОВИХ ЧЛЕНІВ.

ТАРЗАН, ч. 893. Джунглевий повз.

Наконець великанський віз був скінчений. Це був немовби повз.

Тарзан пробував пояснити воякам його ціль.

„Але як ми його рушимо?" один спитався. Заким Тарзан відповів, надбіг пластун з важною вісткою:

„Багато людей з громовими палками — ідуть нас убивати".